

5. Макаренко Ю.П. Перспективи розвитку фермерства в Україні / П. Ю. Макаренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/29.pdf](http://pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/29.pdf).
6. Судеркін А. М. Розвиток малого підприємництва на селі та його соціально-економічні наслідки: дис... канд. екон. наук: 08.07.02 / А. М. Судеркін. – К., 2006. – 186 с.
7. Аграрний сектор України: інвестиційна привабливість, незважаючи на недосконале регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svitagro.com/agrarniy-sektor-ukrayini-investiciyna-privablivist-nezvazhayuchi-na-nedoskonale-regulyuvannya>
8. Третяк Н.Е. Економічний механізм інвестування в ОСНОВНИЙ капітал сільськогосподарських підприємств/ Н. Третяк, О. Богатиренко // Фінансовий простір. – 2012. – №2 (6). – С. У8–104.
9. Костирко І.Г. АПК України: проблеми відтворення та оновлення основного капіталу / І.Г. Костирко, Т.І. Топішко // Економічний простір. – 2008. – № 19. – С. 92–98.
10. Коваль Л. М. Стан та проблеми формування матеріально-технічної бази аграрного сектора України Агросвіт № 12, 2014 с. 3 – 7.

Лагодієнко В.В., Орел В.М.

УДК 338.43.01:636.2:658.512

## РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ

***Анотація.** Розглянуто питання розвитку інноваційної діяльності м'ясопереробних підприємств. Проведено дослідження важливих проблем інноваційної діяльності та запропоновано шляхи її активізації, що дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності даних підприємств.*

***Ключові слова:** інновації, інноваційні продукти, ефективне регулювання, м'ясні продукти, забезпечення населення, організація виробництва, управління.*

***Аннотация.** Рассмотрены вопросы развития инновационной деятельности мясоперерабатывающих предприятий. Проведены исследования важных проблем инновационной деятельности и предложены пути ее активизации, что позволит значительно повысить уровень инновационной активности данных предприятий.*

***Ключевые слова:** инноваций, инновационные продукты, эффективное регулирование, мясные продукты, обеспечение населения, организация производства, управления.*

***Summary.** The question of innovation meat processing plants. Past studies of important problems of innovation and the ways of its activation, which will significantly increase the level of innovation activity of the enterprises.*

***Keywords:** innovation, innovative products, effective regulation, meat products, providing the population, production, management.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Відсутність цілісної системи ефективного регулювання аграрного сектора нашої держави призвело до неможливості його функціонування та виникнення конкурентоспроможних підприємств, які б вільно та ефективно працювали в сучасних ринкових умовах. Розвиток АПК на сьогодні характеризується численними явними та прихованими протиріччями, що визначають необхідність глибоких структурних перетворень та вдосконалення всієї системи відносин у даній підсистемі народного господарства.

Однією з головних умов виходу аграрної економіки із затяжної кризи є інноваційна модель її розвитку. Зарубіжна та вітчизняна практика доводить, що саме інноваційні зрушення в будь-якій галузі господарювання на сучасному етапі трансформації аграрного сектору здатні не тільки забезпечити високі показники економічного росту, але й вирішити деякі соціальні проблеми та забезпечити конкурентоспроможність економіки. Підприємства м'ясопереробної галузі не є винятком. Враховуючи те, що галузь є стратегічною, вона потребує негайних кардинальних змін, в основі яких має стати інноваційна діяльність.

*Аналіз останніх досліджень і публікацій.* Значну увагу питанням інноваційного розвитку на даний час приділено у працях українських вчених: О.І. Амоши, Ю.М. Бажала, В.М. Гейця, О.О. Лапко, Б.А. Маліцького, Л.І. Федулової та інших.

Але, разом з тим, економічні умови функціонування будь-якої галузі господарства постійно змінюються, що, в свою чергу, потребує нових тенденцій її розвитку. Не вирішеними залишаються проблеми, які пов'язані з формуванням та розвитком інноваційної діяльності на м'ясопереробних підприємствах.

*Формулювання цілей статті.* Дослідити шляхи виходу сільського господарства з кризи, а для цього необхідна чітка орієнтація на модернізацію, освоєння інноваційних наукомістких технологій та інноваційних проектів; визначити проблеми, які перешкоджають запровадженню інновацій в діяльність підприємств м'ясомолочної галузі; запропонувати напрями активізації інноваційної діяльності, що дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності м'ясопереробних підприємств.

*Виклад основного матеріалу.* У зв'язку з нерозвиненістю ринку інновацій, а також низьким рівнем платоспроможного попиту з боку сільгосп товаровиробників на науково-технічну продукцію, управління науково-технічною політикою в АПК стало носити безсистемний характер. Внаслідок цього щорічно залишаються незатребуваними сільськогосподарським виробництвом до 40-50% закінчених науково-технічних розробок.

На сучасному етапі розвитку сільського господарства перед агропромисловим комплексом країни постає низка важливих завдань. Що стосується м'ясопродуктового підкомплексу, то одна з важливих проблем полягає в надійному забезпеченні населення м'ясом і м'ясопродуктами та якості харчування. В

умовах світової економічної кризи, незважаючи на деякі позитивні зрушення, ця проблема залишається невирішеною, адже і на сьогодні не вдається зупинити спад виробництва. Через нестачу сировини підприємства м'ясопродуктового під комплексу опинилися у скрутному економічному становищі. Розпадаються сировинні зони, зношується матеріально-технічна база, виробничі потужності цих підприємств використовуються не на повну силу. Крім того, низька купівельна спроможність населення призвела до проблем з реалізацією вітчизняної продукції, навіть з урахуванням скорочення обсягів її виробництва.

Такий стан, який склався в м'ясопродуктовому підкомплексі на даний час, потребує негайної реалізації заходів щодо вирішення організаційних питань розвитку, зміни структури та збільшення обсягів виробництва м'яса та м'ясопродуктів, підвищення ефективності виробництва.

Багато вчених та дослідників плідно працюють над цією проблемою. Їхні праці та дослідження відрізняються певною неоднозначністю та суперечністю в своїх доведеннях. Але більшість науковців схиляються до думки, що однією з головних умов виходу аграрного сектору з затяжної економічної кризи є інноваційна модель розвитку.

С.І. Дем'яненко зазначає, що загальна мета забезпечення інноваційного процесу – прискорити впровадження нових технологій у виробництво, за рахунок чого збільшити його обсяг та прибуток підприємств шляхом зниження питомих виробничих витрат [1, с. 94].

Г. Колосов та М. Шарко наголошують, що розробка системи заходів щодо підвищення економічної активності є однією з найбільш значущих детермінант інноваційного механізму регіонального розвитку, що вимагають аналізу економічного становища регіону [2, с. 14].

За останні 3 роки споживання м'яса в країні становить лише близько 50 кг (в тому числі 17 кг свинини) на душу населення при необхідній нормі раціонального харчування - 81 кг (в тому числі 24 кг свинини). Знизити в короткі терміни гостроту в забезпеченні населення тваринницькою продукцією найбільш економічно за рахунок свинарства.

Завдяки біологічним особливостям (скоростиглості, плодючості та ін.), при забезпеченні тварин оптимальними умовами, свині, за результатами відгодівлі, можуть давати значно більше м'яса, ніж інші види домашніх тварин, причому, мають здатність швидше його нарощувати. Так, тільки від однієї свиноматки можна отримати 2,0-2,5 т м'яса на рік. Причому, значну роль в інтенсифікації свинарства можуть зіграти свинарські комплекси промислового типу, побудовані ще в роки планово-директивної економіки.

Експлуатація свинокомплексів, побудованих ще в 70-ті - 80-ті роки ХХ століття, може бути успішною тільки за умови вдосконалення технології виробництва. Незважаючи на фізичне старіння, такі підприємства володіють високим потенціалом, використовуючи який в досить короткий термін, з меншими капітальними витратами, можна значно збільшити виробництво продукції в галузі свинарства. Причому, за умови обмеженості матеріальних і фінансових ресурсів досягнення оптимальної результативності роботи та сталого забезпечення населення свининою необхідної якості можливо (як показує вітчизняний і світовий досвід) лише за умови інноваційних підходів до здійснюваних техніко-технологічних і організаційно-управлінських перетворень. Проблема підвищення ефективності промислового свинарства, на основі реалізації досягнень НТП, пов'язана зі значимістю галузі в забезпеченні населення якісною м'ясною продукцією та продовольчою безпекою країни.

Сучасний етап розвитку аграрного виробництва характеризується необхідністю радикального перегляду уявлень про економічну структуру сільського господарства, напрямки її розвитку та перетворення, що відбуваються під революційним впливом науково-технічного прогресу. Особливістю цього етапу розвитку економіки є нагальна необхідність прискорення науково-технічних перетворень, в основі яких лежать інноваційні процеси, що призводять до необхідності перманентного поновлення виробництв, формування і насичення ринку інноваційним продуктом. Для виходу сільського господарства з кризи необхідна чітка орієнтація на модернізацію, освоєння інноваційних наукомістких технологій та інноваційних проєктів.

Незважаючи на численні спроби, досі не створений ефективний організаційно-економічний механізм впровадження досягнень науково-технічного прогресу в умовах ринку. Як процес, він включає в себе фундаментальні та прикладні дослідження проблем природознавства і суспільного розвитку, перетворення результатів досліджень в науково-технічні розробки, інженерні рішення виробництва нової техніки, вдосконалення технологій, форм і методів організації виробництва, праці та управління.

Результативна характеристика НТП передбачає, в першу чергу, оновлення виробництва (продукції, виробничих основних фондів, техніки тощо), а сам результат поновлення виступає у вигляді зростання економічної ефективності (підвищення продуктивності праці, значна економія сировини і матеріалів, зростання якості продукції тощо).

До показників темпів НТП відносяться:

а) результативні: зростання продуктивності праці в результаті освоєння нововведень; зменшення матеріало-, енерго-і трудомісткості виробництва продукції внаслідок використання нововведень; скорочення частки ручної праці в результаті оновлення виробництва; збільшення частки нової, високоякісної і наукоємної продукції; зростання обсягів виробництва за рахунок застосування нових технічних засобів; оновлення продукції (основний показник темпів НТП, що відноситься до всіх рівнів його управління і всіх галузей матеріального виробництва);

б) ресурсні: збільшення засобів, що використовуються на удосконалення виробництва на новій технічній основі; зростання фондо- і енерго озброєності праці за рахунок освоєння нових науково-технічних розробок.

Сучасний НТП охоплює всі галузі матеріального виробництва, економіку, сферу побуту, освіту, медицину, культуру і т. д. В прискореному розвитку НТП спостерігається кілька етапів. У сільському господарстві в 30-ті роки минулого століття відбувся перехід від індивідуальних (селянських) господарств до колективних, від сохи і коня до механізації окремих технологічних процесів (оранка, сівба, збирання зернових), що відрізняються найбільшою трудомісткістю (I етап).

Другий етап розвитку - комплексна механізація, хімізація, меліорація (зрошення, осушення, ползахисні та протиерозійні лісові смуги тощо).

Третій етап – автоматизація виробництва (в свинарстві - комплекси, в птахівництві - птахофабрики).

Багато вітчизняних вчених виділяють в агропромисловому виробництві такі основні групи факторів НТП: біологічні, технічні, технологічні, екологічні, економічні, соціальні, психологічні, організаційні і правові. Стосовно свинарства, чинники представлені в таблиці 1.

Таблиця 1. **Фактори та напрямки науково-технічного прогресу в свинарстві**

ФАКТОРИ НТП	ОСНОВНІ НАПРЯМКИ НТП
БІОЛОГІЧНІ	Створення та впровадження нових порід, ліній тварин, племінна справа, біотехнологія, біологічний захист тварин
ТЕХНІЧНІ	Удосконалення існуючих і створення нових типів машин, механізація та автоматизація, впровадження нової техніки і принципово нових джерел енергії
ТЕХНОЛОГІЧНІ	Удосконалення існуючих і впровадження нових технологій виробництва, транспортування, зберігання і переробки продукції
ЕКОЛОГОГІЧНІ	Впровадження системи захисту навколишнього середовища, організація виробництва екологічно безпечної продукції
ЕКОНОМІЧНІ	Ефективність напрямків НТП; підвищення ефективності свинарства на основі впровадження досягнень НТП, стимулювання розвитку НТП
ОРГАНІЗАЦІЙНІ	Планування НТП. Система організаційних заходів по впровадженню його досягнень в галузі
ПРАВОВІ	Розробка і прийняття законів і нормативних актів
СОЦІАЛЬНІ	Підготовка кадрів; мотивація праці; створення нормальних умов праці та відпочинку працівників, ступінь задоволеності працею в умовах НТП; зацікавленість працівників і подолання інертності та байдужості до нового
ІНФОРМАЦІЙНІ	Створення системи своєчасної інформації сільськогосподарських товаровиробників про досягнення науки і техніки в галузі свинарства

Дія перерахованих і охарактеризованих вище факторів НТП, що містять найрізноманітніші його напрямки, повинна, як правило, відбуватися в комплексі і безпосередньому взаємозв'язку.

Щоб інноваційна діяльність була активною та ефективною, необхідно задіяти чотири групи чинників: економічні та технологічні; правові; організаційно-управлінські; соціально-психологічні. Варто зазначити, що м'ясопереробна галузь України цікавить іноземних інвесторів.

*Висновки.* Проведене дослідження інноваційної діяльності м'ясопереробних підприємств показало, що, незважаючи на скрутне економічне становище та кризові явища в АПК загалом, дані підприємства все ж таки здійснюють інноваційну діяльність, хоч і в малих обсягах. І саме інноваційна діяльність сприятиме розширенню асортименту продукції, створенню нових ринків збуту, зростанню виробничих потужностей, поліпшенню умов праці. В нашій державі сьогодні намагаються створити всі необхідні умови для ефективного функціонування м'ясопереробної галузі та забезпечення населення необхідними продуктами харчування. Існує ряд негативних факторів, які певним чином перешкоджають ефективній і інноваційній діяльності м'ясопереробних підприємств. Саме тому на сучасному етапі господарювання всі зусилля керівників мають бути зосереджені на активізації інноваційної діяльності для забезпечення високих показників економічного росту та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції.

#### Джерела та література

1. Дем'яненко С.І. Інноваційне зростання – основа стабільності агропромислового комплексу / С. І. Дем'яненко // Наука та інновації. – 2005. – №1 Т.1. – С. 94
2. Копосов Г. Сучасні проблеми функціонування й детермінанти інноваційного механізму регіонального розвитку // Г. Копосов, М. Шарко // Регіональна економіка – 2005. – № 1 – С. 14.
3. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підручник / В.Г. Андрійчук. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
4. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
5. Барютин Л.С. Основи инновационного менеджмента. Теория и практика: учебник / Л.С. Барютин и др.; под ред. А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели. 2-е изд. перераб. и доп. – М: ЗАО «Издательство «Экономика», 2004. – 518 с.